

Naslov originala:

ABIGÉL

Magda Szabó

Copyright © 2017 Éditions Viviane Hamy (first published 1970)

Copyright © 2022 ovog izdanja Kontrast izdavaštvo

Za izdavača:

Vladimir Manigoda

Uredništvo:

Jelena Nidžović

Ivan Isailović

Prevod:

Marija Cindori Šinković

Lektura i korektura:

Kontrast izdavaštvo

Dizajn korica:

Tijana Kazimirović

Prelom:

Tijana Kazimirović

Štampa:

F.U.K. d.o.o. Beograd

Tiraž:

1000

Izdavač:

Kontrast izdavaštvo

Terazije 35, Beograd

imejl: info@kontrastizdavastvo.rs

kontrastizdavastvo.rs

www.glif.rs

MAGDA SABO

ABIGEL

Prevela s mađarskog:
Marija Cindori Šinković

KONTRAST

Beograd, 2022.

GINA MORA U INTERNAT

Promene koje su nastupile lišile su je toliko toga u životu, kao da joj je bomba razorila dom.

Prvo je nestala Marsel, otkad je zna oslovljavala ju je sa „gospođice”, ali o njoj nikada nije mislila kao o francuskoj devojci koja je dvanaest godina živela u sobi do njene i podučavala je. Marsel je bila više od guvernante, plaćene posluge; njeno prisustvo katkad bi je, čak, nagnalo da zaboravi da je Marsel zapravo strankinja i da ne može da nadoknadi onu koju je devojčica izgubila još u drugoj godini: majku. Marsel bi uvek razumevala i ono što Gina nije čak ni smisljeno izrekla, što bi tek samo nagovestila, o čemu je nemušto zamuckivala; bilo je trenutaka u kojima se s njom osećala blisko maltene kao sa ocem. Ako je Marsel ponekad bila nostalgična za domovinom, ako bi se devojčica zbog nečeg jadala, govorila bi, neka se Gina raduje, otac je kraj nje, voli je iznad svega, a ona, Marsel, eto, davno je već izgubila roditelje, primorana je da živi od onog što je od njih naučila, svog maternjeg jezika, i uvek bi dodala, kad je već tako, dobro da je u kući Gininih našla svoj dom, mada se nije udala, tu, kod Vitaijevih, ima svoju porodicu, čak i dete. Marsel je bila osoba za kojom čovek žudi kao za pravim roditeljem ako je daleko od kuće. Gina je znala: Marsel je dobra prema njoj ne zato što je plaćaju, već zato što je voli.

Nema više Marsel, vratila se u Francusku. Otac joj je rekao da ne može više da ostane s njima, verovatno bio u pravu, general je, ne bi je on otpustio da nije bio prisiljen na to; bolje od ikog, otac je zaista znao kakvu bliskost raskida kad ih razdvaja. Rat

je – Marselin i Ginin narod bore se na suprotnim stranama – ne može više u našoj kući da živi devojka iz Francuske. Ako jednom opet bude mira, vratiće se, nastaviće život tamo gde su prekinule. Marsel nije ni ponela sve svoje stvari, samo ih je spakovala u sanduke i dala da se prenesu u podrum.

Ali tetka Mima je Mađarica, nije Francuskinja. Ako je Marsel morala da ode, zašto je šalju u internat, zašto njeno vaspitanje ne može da preuzme njena tetka Mima? Kad je molila oca da se doseli kod Mime ako već smatra da bi svakako trebalo da je pod stalnim nadzorom, general je samo nemo odmahnuo glavom. Da se nije hvatala za svaku spasonosnu slamku kako bi ostala kod kuće, Gina bi sama uvidela da tetka Mima nije zamena za Marsel, nije podobna, ma koliko da je volela svoju tetku, ma koliko je razveseljavala, sa četrnaest godina ponekad bi se osećala odraslijom od nje, mada je udovica prevalila četrdesetu. Saznanje da se čak i od nje mora rastati, i nju izgubiti, nekako je uvećalo i prosvetlilo Mimin lik. Odjednom je Gina zaboravila koliko ju je zabavljala tetka Mimina opsesija da konzervira svoju poodmaklu mladost, njena potreba da se u svakom društvu njome bave, usplahireno interesovanje sa kojim je očekivala čudo od svakog novog modnog hita i kozmetičkog preparata. Zaboravila je kako su je Marsel i ona odavno prozrele – tetka Mima bi četvrtkom po podne priređivala čajanke sa plesom, kojima general ni uz najupornije molbe nije hteo da prisustvuje – da, zapravo, čajanke nije priređivala kako bi omogućila maloj bratanici bez majke da se privikne na društvo, uči lepom ponašanju, plesu, kako je tetka navodila, već da bi se tetka Mima sama zabavljala, paradirala novim haljinama, frizurama; tetka Mima je želela da pleše i da se po mogućstvu uda, zato su na čajankama bili pretežno gosti koji bi Gini mogli biti otac ili deda, jedva da je bilo nekoliko mladih. Čak i da Marsel nije bila u pravu kad je rekla da jedna devojčica neće na čajankama naučiti ono što će joj biti potrebno kad odraste, i bez obzira na to što je bila zgrožena zatekavši tetku Mimu kako rida jer ju je frizer loše ošišao, u jednom je, ipak, Marsel

bila u pravu. Za život su nesumnjivo potrebni izvesno ljudsko dostojanstvo i disciplinovanost, da čovek reaguje normalno na ono što ga zadesi, da bude svestan toga šta je istinsko zlo, a šta tek osvetoljubivost, pogotovo u ratnim vremenima, kada širom sveta gine na desetine hiljada ljudi, i da je nevešto podšišana kosa zaista beznačajna stvar; a ipak, na jednoj od tetka Miminih čajanki Gina je upoznala Feriku Kunca, doživela da taj poručnik, čak na granici učtivosti, ne primećuje nikog osim nje, i neočekivano na dar dobila ujedno isuviše preplašeno i isuviše srećno saznanje da je zaljubljena u Feriku Kunca i da bi volela da jednog dana bude njegova supruga.

Na ovaj slučaj sa Ferikom (jedini o kome ocu nije smela da priča) Marsel je na svoj način uvek gledala iskosa, prekim pogledom. Tetka je pak imala više razumevanja, čim je primetila šta se plete i razvija između Gine i poručnika, Mima je objasnila Gini da nema ničeg lepšeg i čednijeg od prve rosne ljubavi, uspomena na nju ostaje svetlija od svega, sve i da se ne završi brakom, i da bi rado bila anđeo čuvar ove čiste i plemenite privlačnosti. I bila je. Marsel nije volela Feriku, još manje slučaj sa njim; neposredno pre no što joj je general saopštio da mora da se vrati u Francusku, pretila je Gini da će se obratiti ocu, ispričati mu za zajednička četvrtkovanja, šaputanja, jer general je često naglašavao da treba da mu pripazi na kćerku umesto neozbiljne njegove sestre; devojčici ne sme da se približi niko iz oficirskog kora, samo mu to treba, da još neko počne da joj se udvara. Na kraju, ipak, Marsel nije ništa rekla generalu, rastanak i pripreme za put su je čitavu zaokupili. Inače, mogla je da ispriča jer će, posle nje i tetka Mime, nestati i generala. A ako Gina mora iz Pešte, kako će održati vezu sa Ferikom Kuncom?

Nema Marsel, sutra neće biti ni tetka Mime, ni Ferike, a neštaće i *Atala Šokorai*, kao da ga je neka ptica odnela na krilima. Ni to se ne može lako prihvatiti. Otkako je dorasla školi, uvek je išla u *Atala Šokorai*, poznavala svaki njegov kutak, svaki kamičak. Bio je to stari devojački internat na dobrom glasu, nastavni kadar

stručan, predusretljiv; kad bi tetka Mima molila da Gina izostane zbog bala, proslave Svete Barbare ili Svetog Nikole, direktorka je uvek dozvoljavala, a podrazumevalo se i da redovno odlazi u pozorište, operu. Tada bi i general dolazio za njima, pritajio bi se u pozadini lože, gde je Gina sedela sa Marsel i tetka Mimom. Trenutak kad se otvore vrata lože, zapahne hladan vazduh po leđima, očevo pokret, sedanje iza njih, meko uranjanje u fotelju sa crvenim plišem, bio je srećniji nego sama predstava ili muzička drama. Tad bi se osvrnula i osmehnula, sa generalovog lica ispod veđa gledale su je sive oči toliko slične njenim. Čak im je i kosa bila slična, sastav vlasi, finoća im, generalova već proseda, a njena smeđa; iste crte usana, oblik zuba. Otac i kćerka – iako za njenih četrnaest godina nijedno od njih dvoje nije to izreklo ovako sirovo i temeljno – zanosno su se voleli, zapravo, svet bi osećali celovitim samo kad su bili zajedno, zato se činila tako bezumnom nagla odluka da posle Marselinog odlaska i sama mora u internat, u provinciju, da tamo nastavi obrazovanje, a njen otac, kod koga je u uobičajenim okolnostima bilo šta mogla da izdejstvuje, ostaje gluv i nem na sve njene molbe, čak joj odlučuje o sudbini bez prethodnog dogovora, samo saopštava šta je namerio.

Da je na bilo koji način objasnio, razumno i prihvatljivo, lakše bi podnela što će biti iščupana iz sveta na koji je svikla, a otac, očigledno, nije govorio istinu saopštavajući kako je vreme Ginu priviknuti na veći red nego što to uz guvernantu može da usvoji između četiri zida svog doma, da je vazduh zdraviji u provinciji, a on, koji tako malo može da se bavi svojim detetom, biće miran ako njeno vaspitanje preuzmu pedagozi, o tome nije bilo potrebe ni previše razmišljati. Njihova vila, okrenuta gradu i Dunavu, uzdiže se na obronku Gelerta, pa gde može vazduh biti zdraviji nego tamo, na obronku planine, u njihovom ogromnom vrtu? Ma od koga može da se nauči većem redu nego od Marsel? Bolji vaspitači? Kao da u ono vreme nije lično odabrao najbolju školu za svoje dete. Ne, general sad nije govorio istinu, znači prosto hoće da je udalji od sebe, izgleda da je tetka Mima bila u pravu kad je pre nekoliko meseci govorila da joj se brat promenio, da je

zovoljan, da u službi provodi toliko vremena da je to prosto nemoguće i nerealno. Mora da je posredi žena, videćete, Gina, rekla je, general će se odjednom samo oženiti. Možda je nova žena ne prihvata? Da li je moguće da otac više voli jednu ženu, strankinju, nego svoje rođeno dete?

Ličila je na oca i po tome što je posle nekoliko sati moljakanja odjednom začutala, više ništa nije tražila, niti se žalila. A general je, poznajući kćerku kao da joj je majka, znao koliko je ozlojeđenosti, koliko neutešne tuge iza njene disciplinovane ćutnje. Bez suza i scena spakovala se tog popodneva pre nego što će otputovati: i bez Marsel nije trajalo dugo, toliko joj je malo stvari bilo dozvoljeno da ponese sa sobom. Otac, koji je, kako se ispostavilo, još pre Marselinog odlaska bio u tom provincijalnom gradu u kome je odabrao školu za nju, rekao je da štíćenice imaju neku specijalnu garderobu, neku uniformu, dosta je da spakuje svoj šlafrok, donji veš, sve ostalo dobija na licu mesta. Pre no što je zatvorila kofer, prešla je pogledom preko sobe, omiljenog, pegavog plišanog kucu stavila iznad spavaćica, ali se ipak predomislila. Nek ne ide ni pas, neka promena bude potpuna u tom stranom svetu! Udžbenici i sveske i tako će biti novi, dosad je išla u državnu školu, sad je vode u crkvenu, tamo su drugačije knjige, čak i upijač.

Tog dana su otišli u oproštajne posete, najpre kod tetke, a onda na groblje.

Tetka Mima je doživela pravi nervni slom kad je saznala zbog čega su došli. Delom je bila ogorčena jer joj Ginu otržu iz naručja, delom jer joj do poslednjeg minuta niko ništa nije rekao. Gini je bilo mučno da sluša beskrajne prekore, a ništa nije zavisilo od nje. Saznavši od oca šta je čeka, odmah je htela da pobegne kod tetke radi utehe i pomoći, ali uzaludno. Kad je istrčala u hol da je pozove, nije ni šesti broj okrenula do kraja, a iza nje se stvorio general i istrkao joj slušalicu iz ruke. „Ne smeš nikom da javljaš”, rekao je neuobičajeno, kao da je i Gina vojnik kome naređuje, „kod Mime ću te lično odvesti, inače nema opraštanja ni od koga, ni od drugarica, ni od poznanika, čak ni od posluge. Ni reći o

tome da ću te izvesti iz Pešte. Evo ruke!” Pružila je ruku, ali oca nije mogla da pogleda, toliko ju je bolelo što joj uskraćuje mogućnost da se izjada, trenutke oproštaja, čak i jedno zbogom koje bi uputila Feriku.

Tetka Mima se tad po prvi put pošteno posvađala sa bratom. Kad je saznala da general nije voljan da joj saopšti kud vodi svoje dete („Da joj ne bi svakog minuta pisala pisma, slala pakete i svake joj nedelje išla u posete! Neću ti reći, sestro!”), tetka Mima je ustala, zahvalila na poseti, izjavila da neko vreme ne želi da vidi brata, a onda briznula u plač, izljubila Ginu i sve ogorčenije ridajući istrčala iz sobe. Izašli su iz kuće, a Gina nije stigla da joj šapne poruku za Feriku. To ju je bacilo u potpuni očaj, prošlog četvrtka nije znala ništa o očevoj odluci, od poručnika se oprostila kao da će se ovog četvrtka naći kod tetke na čaju. Zalud će je čekati. Otac ju je od tetke odveo na groblje, stajali su nemi kraj groba njene majke, Gini se učinilo da je ovaj oproštaj drugačiji od onih kada bi na duže vreme napuštali Budimpeštu. Otac, možda, upravo sad njenoj majci izgovara konačno „Bog s tobom”, oprašta se od nje pre no što počne novi život.

To veče je – naizgled – bilo nalik na ostale nakon Marselinog odlaska. Večerali su, general je zaseo kraj kamina da čita, Gina privukla fotelju ispod velike lampe i dohvatila knjigu. Zurila je u redove, tekst nije razumela, niti je okretala listove, samo se pravila da čita, ali odjednom primeti da iza njenih leđa ne šušnu hartija, da se zapravo ni u dubini druge fotelje ne čita. Uhvati očev pogled. „Pričaj sa mnom”, poručivala je devojčica pogledom, „reci, za šta se spremaš, čemu sve ovo. Voleću bilo koga da dovedeš, tvoj ukus i izbor su nepogrešivi, kako da mi bude strana i omražena ona koju ti voliš? Ali, kaži šta planiraš, nemoj me isključiti iz svog života, nemoj me prisiljavati na to da se zbog bilo koga rastanemo. Neću biti prepreka, neću vas ometati, pa toliko sam te oduvek volela. Još uvek nije kasno. Ne odbijaj me od sebe! Kaži toj ženi da ću joj biti prijatelj, ne neprijatelj. Pričaj sa mnom, oče!”

„Dospećeš u drugi svet”, progovorio je general. „Čudno, koliko si puta sa Marsel bila u Švajcarskoj, Parizu, Italiji, koliko sam te puta poveo i u Beč. U provinciji još nikada nisi živela. Molim te, izdrži to nekako.”

Nije odgovorila; šta da se kaže? Knjiga joj skliznu s krila na tepih. Na planini su i leti i noći hladne; mada je početak septembra, već su grejali. Električni kamin se usijao, kao da plamte prave cepanice. „Nema drugog rešenja”, rekao je general, „shvati, Gina, nema. Da je Marsel mogla da ostane, bila bi druga situacija, Marsel je bila pametna, apsolutno poverljiva. Ja jedva da sam kod kuće, a Mima je neozbiljna, na Mimu se ne možeš osloniti, moram da te pošaljem iz razloga o kojem neću da govorim. Nisam ni ja ništa srećniji, veruj mi.”

Devojčica je gledala u užareni kamin, ispružila ruku, grejala prste. Pomisli, odgonetnula je već ona šta je razlog o kojem general neće da priča, ali ako otac neće da spomene, čutaće i ona. To nešto, taj razlog će oca utešiti dok ona bude odsutna, posle će se sve lepo srediti. Kad već u petom razredu dospeš u internat, obično u njemu ostaješ do mature, kući se dolazi samo preko raspusta – zašto svake godine menjati školu? „U provinciji nikada još nisi živela. Molim te, izdrži to.” U kakvo li me to mesto šalje kad me unapred upozorava? „Sutra rano ustajemo, idi, lezi”, rekao je general. „Sam ću te odvesti kolima.”

Oboje su ustali. Otac ju je prigrlio, licem dotakao njeno lice. Koliko je i on tužan, pomisli Gina, kako ga boli što odlazim. Nemilosrdna je ta žena, a otac je po prvi put u životu slabić.

Ustrčala je na sprat na kojem su spavaće sobe. Na prozorima svuda spuštene roletne, kako je naredba protivvazdušne odbrane nalagala. Njena soba, iz koje sad nije mogla da vidi ni grad ni vrt, odjednom je na čudan način postala strana, kao da više i nije njena, nije u njoj živela od rođenja. Spustila se na rub kreveta kao sopstveni gost, gledala šare na jorganu: jarki cvetovi bulke na zelenoj svili, kao na travnjaku. Ferikine reči – „Žini, mala Žini, vilinska devojčice” – vraćale su se u tišini kao leptiri nad jorga-

nom sa cvetovima bulke. Pomisao da se iskrade do hola i nazove poručnika predstavljala je iskušenje, neodoljivo iskušenje. General sedi u dnevnoj sobi kraj kamina, posluga večera u suterenu, niko ne bi čuo kako telefonira. Pođe ka vratima, ali se skrhanu vrati. Bilo je nečeg zapanjujućeg, nerazumljivog, neljudskog i neprihvatljivog u tome da nije sposobna da prekrši datu reč za koju je i ruku pružila. Vratila se krevetu, pokušala da zamisli gde li će sutra da spava, u kakvom krevetu. Nije mogla.

INSTITUT BISKUPA MATULE

Ranim jutrom su krenuli ne saopštivši nikome gde i na koje vreme idu.

Janoš, generalov ađutant, koji je bio pripremio automobil za put, sigurno je mislio isto što i teta Roza, koja je sobarica od pre Gininog rođenja i koja je vodila domaćinstvo Vitaijevih: opet idu negde na izlet, pre no što počne školska godina. Još su bili u holu kad je zazvonio telefon; pre no što je iko podigao slušalicu, general je doviknuo, bilo ko da traži, nisu u Budimpešti, a Gina je još čula kako Ili pozdravlja nekoga: „Otputovali su već, nažalost.” To je tetka Mima, mislila je devojčica, pokušala je još jednom, poslednji put. Sirota, mora da joj je teško palo da ustane ovako rano.

Prethodne noći se u mislima oprostila od kuće i onih koje je volela, nije se više osvrnula ni na svoj dom ni na teta Rozu, koja je dugo mahala kad je general upalio automobil. Zašto posmatrati kako svi i sve postaju manji i udaljeniji? Gledala je napred, pokušavala odgonetnuti kuda je vodi. Od puteva je najviše poznavala onaj prema Balatonu, često su išli na Jadransko more, ali nisu ostali na budimskoj strani, prešli su most preko Dunava. Ne idemo prema jezeru, mislila je Gina, idemo negde drugde. Vozovi ka zapadu polaze sa stanice Keleti, možda idemo na zapad? Koji su to veći gradovi na putu za Beč? Đur? Nije valjda Šopron?

Na Kalvinovom trgu se setila najboljih drugarica. Edita je stanovala tu, nedaleko od *Astorije*, Alisa nešto dalje, iza Univerzitetne crkve. Osećala se jadno, ostavlja ih tek tako, bez reči oprostaja, bez objašnjenja, tek je jednim pismom javila da više neće ići zajedno u školu. Saobraćaj je već u jutarnjim satima bio gust,

general je, dok je čekao zeleno svetlo na semaforu, skinuo ruku sa volana, zagledao joj se duboko u lice. Sad se i on setio Edite i Alise, i toga da mi nije dao da se oprostim od njih, mislila je devojčica, gleda kakve grimase pravim. Nikakve. Mada je svejedno.

Napustili su grad. Nisu mnogo razgovarali, Gina je osećala da nema o čemu, a general je pratio put. Ovako, u civilu, bio je neobičan, skoro stranac, nekako stariji nego što je bio. Gina je čitala putokaze, pratila nazive županija kroz koje su prolazili, po svom znanju iz geografije shvatila je da se voze prema istočnom delu Mađarske, a kad su oko osam sati stigli do Tise, videla je da je bila u pravu. Doručkovali su u gradu kraj reke, bez apetita, vrlo ljubazni jedno prema drugome, general se požalio da su mu se noge ukočile od dugog sedenja, neka se malo prošetaju. Kćerku je uzeo pod ruku. Gina je bila visoka, viša od svojih vršnjakinja, a za glavu niža od oca. Šetali su, razgledali izloge, general je zastajkivao, tu i tamo prstom pokazivao na neki šal, rukavice, maramu, ne bi li poželela da joj nešto od toga kupi. Gina se i sama iznenadila kako je oštro i odsečno odbijala. Ne, ovo ipak nije tako jednostavno, ne može se tek tako rešiti. Kad kao mala nije htela da proguta lek, otac bi stajao kraj krevca, iza Marselinih leđa, pokazivao joj neki poklon, i ona bi, gadeći se, brzo progutala, samo da što pre dobije ono što joj je otac obećao. Sve je to prošlo s malim boginjama, dečjim bolestima, neizgrađenom samosvešću, sad već smelo guta lek. Nema potrebe da bude ni nagrađivana ni podmićivana. U sporednoj ulici nabasali su na zlatarsku radnju, zlata, naravno, nije bilo u izlogu, sklonjeno je čim je počeo rat, ali su na baršunastim jastučićima blistali srebrni lančići i medaljoni.

„Ja ću ipak da ti kupim nešto”, odlučio je general. „Sad ću ti zaista kupiti, ne šegači se. Pre nisi bila ovako čudna, radovala bi se kad si mogla u prodavnice. Ali hajde, uđi!”

Radnja je bila čudno osvetljena, video se samo stočić za kojim je vlasnik pod snopom jake svetlosti popravljao sat. Ljubazni čovečuljak činio je sve da pronađe nešto što će im se svideti. Gina je bila teška na odluci, mada bi bilo lako izabrati nešto iz

skromnog asortimana fine i vrhunske kujundžijske izrade, ali sad jednostavno nije htela poklon, nije htela bilo čim, ma ni najmanjim predmetom, da ublaže dubinu tuge njenog razočaranja. Na kraju je general odabrao umesto nje, filigranski tanki lančić na kojem je visio uozbiljeni mali Mesec, a Gina ga je uprkos negodovanju zavolela čim joj ga je okačio oko vrata. Bio je to strogi, mali Mesec, stisnutih usana, više nem nego blagoglagoljiv, tajanstven i ozbiljan, a ne operetski i razdragan. Eto, ipak je dobila nešto, više ne može da ga vrati, visi joj oko vrata. Ali, neka otac ipak oseti da se ništa nije promenilo, primila je poklon kao da i nije.

Razgledala je unaokolo. Na fiokama nije blistao nakit, već predmeti od metala, kalupi za izlivanje pečata, figurice, pepeljare. Gina pokaza prstom na duguljastu negraviranu pepeljaru i poseže za novčanikom. Uvek je imala više nego što je dobijala od oca. Tetka Mima je redovno dodavala.

„I ja ću tebi da kupim nešto”, rekla je Gina, „za uspomenu.” Ako me i ne budeš viđao, da me se setiš. Zlatar osmotri kako se pogledaše i istog časa okrenuše glave, kao da su pogledima isuviše rekli jedno drugom, nemo. Nije mogao da odgonetne njihove poglede. A kako bi i znao da Ginin pogled govori „Odmah uzvracam, ne čekam prazničnu priliku. S pepeljarom da osetiš, oče, da je sve samo pusta ljubaznost, konvencija, jer ja znam da ne pušiš. Ne, sad ne možeš da mi daš poklon kao nekad, sad, na ovom putu za koji i ne znam kud vodi.” „Molim te”, odgovarao je generalov pogled – samo uzvрати, kao strancu, ako ti to godi. Tako smo te učili Marsel i ja, ako primiš dar od stranca, uzvрати. Jednom ćeš moliti za oprost. Daj Bože da oboje doživimo to.”

Krenuli su dalje. Iza reke, predeo se naglo menjao. Gina nije poznavala ni Donju zemlju, ni ravnicu, već samo velike evropske gradove, snežne planinske visove i more, znala je samo da Donja zemlja uopšte postoji i kakva je otprilike, učila je od Petefija¹; ali pesnikove ode pustari nisu odjeknule u njenoj duši. Dok je automobil grabio sve više ka istoku, nije se videlo ništa sem uzoranih jesenjih polja, pokoji beli blesak salaša u daljini, nekoliko razigra-

nih breza, raštrkanih mršavih lugova, izdanskih voda bronzanih boja, nailazećeg vetra, vetra sa pustare, a ničeg sa strane, ničeg ispred, ničeg iza njih, tri od četiri elementa: samo voda, samo zemlja, samo vazduh, obuze je osećaj kao nikada dotad u životu, a nije mogla ili nije htela da ga imenuje dok je džedžila kraj oca u autu. Kasnije, kad više ništa nije bilo tajna, kad pred velikim saznanjima golema tuga više nije maglila pogled pun uživanja, sećala se često ovog prvog susreta sa ravnicom pod strogim jesenjim suncem, tako različitim od teškog, mednog sunca letnje žege.

Jarkovac², pomisli, idemo u Jarkovac.

Savršene memorije, prisećala se negdašnjih časova geografije: „Jarkovac, sedamdeset dve hiljade stanovnika, najstariji obrazovni centar istočne Mađarske. Devedeset sedam i po odsto stanovništva protestanti, industrija tek u zamahu, njihovi zanatski cehovi bili su u srednjem veku nadaleko poznati, kao i fakulteti, ispostave škotskih, nemačkih, skandinavskih univerziteta. Znamenita je Viša trgovačka škola, Reformatorska muška gimnazija, i po biskupu Matuli nazvan Reformatorski institut za vaspitanje ženskinja, koji je prvi institut u Mađarskoj u kojem su se o obrazovanju sistematski brinuli stručno osposobljeni vaspitači.” Znala je – odgonetnula je zagonetku, umalo da vrisne. Ne zna kakav je u stvarnosti Jarkovac, ne zna kakav je taj znameniti devojački internat, ali sve i da je zemaljski raj, apsurdno je udaljen od Budimpešte. Mislila je da neće dospeti daleko od prestonice, sve i da ne može svake nedelje do kuće, bar bi nju otac posećivao. Jarkovac leži skoro na državnoj granici, dovde se ne može tek tako skoknuti. To je gore nego što je u najcrnijim snovima zamišljala. Šta će joj raditi? Šta je skrivila? Ovo što se s njom događa je apsurdno.

„Ne govori”, rekao je general, „molim te, ne otežavaj. I ovako je dovoljno teško.”

Otkad zna za sebe, uvek su bili bliski, često izgovarali isto u isti mah, osmehnuli bi se i rekli o čemu ono drugo misli. U redu, neće govoriti, ionako je uzaludno. Sklopila je oči, odjednom osetila kako su joj kapci otežali od zadržanih suza. Pokušala je da

proceni koliko će kilometara biti udaljeni, kako li će je primiti u internatu, kakvih će devojaka tamo biti; pokušala je da oda-gna tugu. Misli su joj se zbrkale i odlutale. Primetila je da je bila zaspala, da je zapravo dugo spavala, tek kad ju je otac probudio, zaustavivši automobil. Pridigla se i progledala. Predeo je bio isti kao i pre spavanja, grane treperile u istoj nezasićenoj svetlosti, ali u daljini su se nazirali tornjevi. Mnogo tornjeva na malom prostoru, usamljeni, udvojeni tornjevi, kameni blizanci, grad se pomaljšao, a iznad njega široko plavo nebo razapeto na šiljcima tornjeva.

„Rano si ustala”, reče general, „raduje me da si bar jedan sat uspela da odspavaš. Ne ljuti se što sam te probudio, za nekoliko minuta stižemo, a ni u gradu ni u internatu ne mogu da se oprostim od tebe. Samo ovde, gde nema nikoga osim tebe i mene.”

Gledala ga je dugo i nemo, nije rekao ono što je očekivala.

„Obećaj da ćeš se čuvati. Da ćeš se čuvati kao da si već odrasla. Kao da nisi ti, već majka koja nas je ostavila. Čuješ li me, Gina?”

Čula je, ali nije razumevala otkud ova nagla zabrinutost. Pa ovde će je, nažalost, čuvati čitava jedna obrazovna institucija, nije baš prisiljena na to da bude posebno oprezna. Otac se nikada nije naročito brinuo za nju dok je jahala, nije bio posebno zabrinut ni zbog časova mačevanja, u more je ulazila dokle je htela, čak i bez Marseline pratnje.

„Poljubi me, kad te ostavim u školi, jako te molim, nemoj plakati, bar ne preda mnom. Teško bih to podneo.

Ovo nije trebalo da izusti, ovo je bilo suvišno. Morao je znati da ga pred strancima nikada ne bi dovodila u situaciju da se oseća nelagodno, nikada pred drugima ne bi otkrila ono što pripada samo njima dvoma. Poljubili su se nespretno i nesrećno, kao da je od onog što nisu jedno drugome rekli već nestalo nešto što nikada više neće biti moguće nadoknaditi.

Krenuli su dalje. Kroz nekoliko minuta zaista su bili u gradu. Ugledavši ga, Gina nije mogla da razabere šta oseća, nikada nije bila videla ovakav grad. Nije ličio na prestonicu, ni na druge

evropske gradove u kojima je nekad bila: kasnije, mnogo kasnije, već je znala, Jarkovac, zapravo, ne liči ni na šta osim na sebe, bio je celina, crno-bela, poseban svet. General je vozio do internata kao neko ko dobro poznaje put, prošli su pored stamene crkve bele kao kreda, na njenoj kupoli su blistale sveže pozlaćene zvezde. Sporedna ulica kraj nje bila je Župana Matule, a na kraju ulice belasala se ogromna zgrada, sam internat. I ovaj je stamen, mislila je Gina, stamen, hladan, beo. Prozorčići, okovana vrata, na dverima rešetke. Strašno, drevno mesto, ne liči na školu. Više je utvrđenje.

Nije bilo lako ući u utvrđenje. Okovana vrata zamandaljena, trebalo je zvoniti, dugo je trebalo da neko primeti njihov dolazak. Portir je odškrinuo vrata, bio je brkat, zdepast, natmuren, takođe stamen. U Gininoj negdašnjoj školi živeo je domar kome su se oči smejale, uvek je bio s njima i na njihovoj strani, čak i kad ih je prekoravao jer bacaju koru od kikirikija, ili vrište po hodnicima. Na licu koje im se ukazalo sada, dok ih je ispitivao kod koga i zašto idu, nije bilo ni vedrine, ni šale, bilo je to lice od kamena isklesano, ukočeno kao u idola. Na generalovu molbu javio se nekom preko interfona, pustio ih da džedže ispred unutrašnjih rešetaka koje su odvajale ulaznu kapiju od velikog dvorišta, sve dok neko, verovatno direktor, nije potvrdio da oni govore istinu, Georgina Vitai je zaista najavljena, zajedno sa ocem, nek je puste unutra. Unutrašnje rešetke su na jednom delu mogle da se otvore, raskrilile su se kad su napokon mogli da uđu koračajući do prvog sprata sporednim stepenicama čije su sve ivice bile izlizane od vekovnih tragova koraka. Devojčica je opet osetila da je ovde belo nekako belje nego drugde, nakon meteža i vitkih tornjeva Budimpešte ovde je sve stameno, nesrazmerno, po hodnicima nema ukrasa, samo nešto cveća, svuda po zidovima zlatopisi citata iz Biblije, rukohvati crni. Na prvom spratu, iznad ulaza u direktorovu kancelariju, ogroman grb, i on zdepast, ne crno-beli, grb ipak ne može biti samo u te dve boje: na zlatnoj pozadini dve ruke se skupile na sredini štita oko psaltira ili Biblije,

iza njih polukružni natpis *Non est currentis*.³ Gina je dobro znala latinski, učila ga od trećeg razreda, ali nije znala prevod onoga što je videla, ovako zajedno, te tri reči kao da nisu imale smisla. *Non* – ne, *est* – jest. *Currere* – trčati, genitiv imperfekta participa – trkaču. Nešto kao – trkaču nema, ali čega to nema? Hodnik je bio prazan, kao da školska godina ne počinje sutra, kao da se ni nastavnici ne smeju pokazati van učionica i zbornice. General se uhvati za kvaku, kad oseti Ginin dodir. Okrenuo se ka njoj skoro ohol od gorčine. „Što mi ovo priređuje? Zar ne oseća koliko je i meni teško? Nagrnuće s predlozima, da je vratim kući, da je ne dam iz doma. Kao da to mogu!”

„Kad ćeš se ženiti?“, upitala je devojčica.

Zinuo je iznenađenja toliko da je i bez reči dao odgovor. Mima, to je Mimino maslo, njena glupa fantazija naštimovana na bračnu idilu i ljubav, to je samo Mima mogla da smisli. Bubica moja sirota, bubica moja sirota, nesrećna. Zar je poverovala: da sve se zbog toga dešava?

„Nikad! Kakva je to glupost? Kako si se tog setila?”

General nikada nije lagao. Maglovita figura nepoznate žene na koju je sumnjala odjednom se razvejala, iščezla. Otac neće da promeni svoj život. Ali zašto onda ne može da ostane pored nje-ga? Otac joj nije dao vremena da pita, otvorio je vrata. Ušli su, morali su da uđu, već su ih bili primetili. Kad su prekoračili prag, Gina se našla u svetu koji su joj drugi odredili kao njen novi dom, koji je savršeno preobratio prirodu njenog bitisanja, kao kad se dete rodi ili samrtnik umre.

Zidovi direktorove kancelarije bili su belji od spoljašnjih, sam direktor crnji od najcrnjeg. Nigde slika, samo nekoliko grafikona i mapa Evrope sa čiodama pričvršćenim plavim zastavicama tu i tamo; kasnije je saznala da obeležavaju bratske institute u ino-stranstvu. U kancelariji se nalazila crna kožna garnitura, sef, pi-saći sto i ormar sa roletama za arhivu, u društvu neobično velikog akvarijuma. Sve je to registrovala kao pod narkozom, već je bila u sličnom, nesigurnom, iz sveta istrgnutom bestežinskom stanju

kad su je bili uspavali pre male hirurške intervencije. Primetila je jedino da direktor i otac ne persiraju jedan drugome, razgovaraju kao stari znanci, da se direktor nije rukovao sa njom, bio je tek bacio pogled na nju, a generalu ponudio da sedne, preuzeo je njena dokumenta, novac, Gina je videla veliku svotu za školarinu i novu opremu, potpisao priznanicu, potom generalu rekao da bude ljubazan i izvoli još jednom pročitati, obavezujućim prihvatiti i potpisom overi Pravila i kućni red instituta. General je dugo čitao neki štampani obrazac, na licu mu se nije videlo da li mu se sviđa ili ne, u svakom slučaju, potpisao ga je.

„Detetova internatska prefekta biće *brat Žužana*“⁴, čula je Gina kao da su razgovarali na nekom udaljenom mestu, a ne tu pored nje. „Pisma upućena detetu treba adresirati na *njega* sa naznakom imena deteta.”

„Radije ću je nazvati”, rekao je general. „Ne volim da pišem, nemam ni vremena. Koliko često mogu razgovarati s njom?”

„Svake subote po podne. Subota je dan za poštu.”

Tome se obradovala. Dakle, ipak se neće prekinuti veza među njima. Ako se mogu čuti jednom nedeljno, imaće šta da iščekuje.

„Ostalo će sve biti onako kako smo se prošlog puta dogovorili”, rekao je direktor.

General je klimnuo glavom, kćerku nije ni pogledao, kao da mu savest nije čista. A ona je samo stajala, pogledom odlutala kroz prozor. Sa mesta na kojem je stajala jasno se videlo da je deo fasade na ulici Župana Matule samo delić ogromne zgrade koja se proteže u obliku slova U. Dok je direktor, podigavši telefonsku slušalicu, molio da u internat unesu kofer Georgine Vitai, odnosno da u kancelariju pošalju *brata* Žužanu, ona se pitala da li će moći disciplinovano i kao što odrasli to rade da sačeka da je odvedu, kako to otac, koga je, uostalom, u ovom trenutku još manje razumevala nego malopre, kad je mislila da se ženi, od nje traži. Iz činjenice da je njenu prefektu direktor bio spomenuo kao *brata* već je bila zaključila da po nju dolazi đakonica, i zaista, bila je to ozbiljna mlada žena. Napokon se nasmešila, jedina među